

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Univerzita Karlova

Ústav anglického jazyka a didaktiky

Eliška Růžičková

Native lexical innovations in Middle English (1200–1500): a word-formation perspective (Středoanglické lexikální inovace domácího původu (1200-1500) ze slovtvorného hlediska)

Diplomová práce, Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav anglického jazyka a didaktiky, 99 s.

Praha, září 2018

posudek oponenta

Diplomová práce Elišky Růžičkové se zabývá produktivitou vybraných substantivních sufixů ve střední angličtině. Soustředí se přitom na novotvary tvořené výlučně z prvků domácího původu, tedy s vyloučením výpůjček a hybridních formací, v nichž se domácí afix přimyká k cizímu slovnímu základu. Tyto deriváty jsou pak zhodnoceny a popsány z hlediska slovnědruhové příslušnosti svého slovtvorného základu (zda se jedná o jména deadjektivní, deverbální či denominativní), sémantiky (zda vybrané sufixy odvozují abstraktní pojmy či např. kolektiva) a slabičné struktury (počet slabik derivační báze, fonotaktika).

Teoretická kapitola je rozdělena na pět základních částí. V první se autorka věnuje obecnému socio-lingvistickému a historickému přehledu, od osídlení Britských ostrovů germánskými kmeny v pátém století až po zavedení knihtisku. Následující sekce přináší stručný vhled do staré a střední angličtiny z hlediska typologického, tedy ústup flektivních prvků a proměna struktury slovní zásoby (postupné oslabování lexikální homogeneity dané obohacováním jazyka četnými výpůjčkami).

V následujících dvou podkapitolách se pak autorka blíže věnuje struktuře staroanglické a středoanglické slovní zásoby: její robustnosti, počtu dochovaných lex. jednotek a jejich původu, otázce přítomnosti a integrace výpůjček a obohacování slovní zásoby pomocí slovtvorných procesů. Tato část je spolu s poslední podkapitolou, zabývající se problematikou lexikální produktivity, z celé první kapitoly nejzajímavější a nejúžeji spjatá se samotným výzkumným projektem, proto je trochu škoda, že jí nebylo věnováno více prostoru. Úvodní socio-lingvistický a historický přehled je naopak až příliš obecný, takže působí poněkud ploše a v kontextu celé práce se pak jeví jako lehce nadbytečný.

Praktická část práce je věnována analýze podstatných jmen utvořených pomocí vybraných přípon (*-ness*, *-head/hood*, *-ship* a *-dom*), jež jsou poprvé doložena ve třináctém a čtrnáctém století. Zkoumané období je o něco kratší než byl patrně původní záměr práce zrcadlený v samotném názvu, což je však pravděpodobně dáno rozsahem a časovými možnostmi – autorce se i tak podařilo sesbírat téměř čtyřista typů.

Jednotlivé typy (lexémy) byly excerpovány z *Oxford English Dictionary* pomocí dostupných filtrů (datace prvního doloženého záznamu, slovní druh a etymologie). Z původních více než 5700 substantiv následně autorka zúžila výběr na již zmíněná slova obsahující domácí báze a jeden ze čtyř primárně abstraktních sufixů. Produktivita a vzájemná rivalita zkoumaného přípon je pak hodnocena z hlediska celkového počtu typů s přihlédnutím k lexémům, které se v textových záznamech citovaných v *OED* vyskytují pouze jedenkrát. Ve svém výzkumu vycházela autorka z dosti obecně formulovaného předpokladu, že sufixace

FILOZOFICKÁ FAKULTA Univerzita Karlova

Ústav anglického jazyka a didaktiky

bude (jakožto velice produktivního slovotvorného procesu) hojně využíváno ke tvorbě nových slov i ve středoanglickém období, frekvence a sémantika sufixů se však bude v čase měnit a s přílivem zejm. anglonormanských výpůjček může docházet k vzájemnému posílení či naopak konkurenci mezi domácími a nově příchozími afixy, ale i mezi domácími afixy navzájem. Tato rivalita mezi domácími příponami je přehledně shrnuta a popsána v pátém oddílu analytické kapitoly, kde se zřetelně ukazuje nárůst produktivity přípony *-ness*. Vzhledem k omezenému prostoru se k možnému vlivu cizích přípon odkazuje pouze okrajově, určitě by ale bylo zajímavé tento vliv nějak kvantitativněji uchopit.

Přehled jednotlivých identifikovaných typů a slovotvorných bází je velice pěkně podán v příložených tabulkách, jež jsou doplněny analytickým komentářem k sémantice, slabičné struktuře a počtu jednotlivých typů vůči počtu hapaxů.

Na předložené studii je kromě přehledného grafického zpracování výsledků nutno především ocenit kritickou práci s primárními i sekundárními zdroji (problémy s produkcí a dochováním textového materiálu ve zkoumaném období, možnosti a omezení vyplývající ze způsobu kompilace i současné podoby *OED*, atp.). Obsahově jí lze naopak vytknout jistou nevyváženost a povrchnost zejm. v úvodních pasážích teoretické kapitoly, jež byla zmíněna výše. Práce by rovněž mohla být o něco jazykově jistější – průběžně se v textu objevují (nikoli nadměru, ale přesto) chyby ve členech a gramatických vazbách či nevhodně zvolené formulace (některé z těchto výtek připojuji v poznámkách níže). Zejm. v teoretické části se pak občas objevují i drobné typografické chyby (např. střídavé užívání teček před a za citacemi) a některé z citátů by mohly být o něco lépe vřazeny do hlavního textu (za všechny si dovoluji zmínit např. str. 25 „[ablaut] whereby changes...“ z Millward, 1996, anebo str. 33 „difficult to demonstrate...“ tamtéž).

Otázky k obhajobě:

- V čem jsou fonetické změny ablautu a umlautu příbuzné? (str. 25: „[a] related process...“)?
- str. 33 – Lze ve staré angličtině nalézt sufixy francouzského původu („Old English suffixes can be classified according to various criteria...“)?
- str. 40 – Proč byla ze vzorku vyřazena kompozita?
- str. 58 – Lze nějak zdůvodnit rozdílnost v preferovaných bázích i v četnosti novotvarů s příponou *-head* oproti *-hood*? Lze ústup kolektivního užití *-head* vysvětlit potenciální záměnou se „stavovým“ čtením?
- str. 67 proč jsou hapaxy u *-ship* ukazují spíše na „the struggle of the items to anchor in language“ zatímco jinde je lze vykládat jako indikátory produktivity? Lze očekávat, že některé z tvarů/přípon budou méně textově zdokumentované než jiné?

Poznámky a připomínky k jednotlivostem

- gramatické chyby, nevhodná volba lex. prostředků: str. 28 – *contrasted to* > *in contrast to*, *evidence about OE*, str. 33 – *despite* + *that*-clause, str. 36 – *for illustration*, str. 63 – *there are*, *however*, *apparent developments*

FILOZOFICKÁ FAKULTA Univerzita Karlova

Ústav anglického jazyka a didaktiky

- str. 48 – struktura odstavce: *All the items [...] are marked by the OED as obsolete [...] What is more, none of the deverbal items from the period of 1200-1299 remained in existence and all of them are obsolete.*
- str. 59 – nejasná formulace: *for the lack of clarity, those types...*

Závěr:

Diplomová práce Elišky Růžičkové splňuje požadavky na tento typ práce kladené. Doporučuji ji proto k obhajobě a předběžně hodnotím jako *velmi dobrou*.

Mgr. Jiřina Popelíková

V Praze dne 2. 9. 2018